

אוצרות השבת

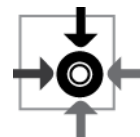
ידע קודם

הכרה של המצוות, המנהגים, המושגים והמקורות הקשורים להלכות השבת, מתוך תכנית הלימודים ומתוך ההלכות הרלוונטיות בקיצור שולחן ערוך, ואלה הם:

סעיפים	פרק	הנושא
א-ג	נו	השבת כמאחדת
ח-ז	נט	הכנות לקראת שבת
א-ג	נח	זכירת השבת בימי השבוע
א, ו-ט	סג	דיני קידוש (רביעית, קידוש על חלות, הזמן, מי חייב)
		זמירות שבת
א-ב	סד	שלוש סעודות שבת ומלווה מלכה
		קטעים נבחרים מתפילת שחרית
		המקור ל"ט האבות
עב	עה	בעלי חיים בשבת

יעדי המשימה

1. **התמצאות במבנה טקסט הלכתי** – התמצאות בספר ההלכה קיצור שולחן ערוך מקור חיים של הרב חיים דוד הלוי או של הרב שלמה גאנצפריד;
2. **הבנה ופרשנות** – הבחנה בין מצוות השבת ובין מנהגי השבת;
3. **ערכים ורלוונטיות** – קישור מושגים והלכות שבת לקיום השבת על ידי התלמיד ומשפחתו (חפצים מתאימים);
4. **מיומנות כללית – הבעה בכתב** – ארגון המידע והצגתו בכתב בדף המידע;
5. **מיומנות כללית – הבעה בעל-פה** – הצגת המידע מדף המידע בעל-פה בזמן ההדרכה בתערוכה.

התנאים לביצוע המשימה

1. עבודה אישית ועבודה בקבוצות;
2. שלושה שיעורים בכיתה ועבודה בבית לפי הצורך.

החומרים לביצוע המשימה

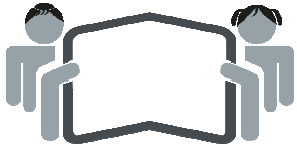

- המשימה לתלמיד 'אוצרות השבת', שבה אמצעי העזר האלה:
1. נושאים לדף המידע;
 2. תבנית לדף המידע;
 3. דף למיון חפצים למצוות ולמנהגים.

התוצר המצופה מהתלמיד

1. דף מידע על שני חפצים שהובאו לכיתה הקשורים לשבת;
2. הצגה בעל-פה של מה שנכתב בדף המידע – הדרכה בתערוכה;
3. מיון החפצים לפי הקטגוריות של מצוות ומנהגים.

מורים יקרים,

לפניכם משימת הערכה בנושא 'הלכות שבת'.

התלמידים שומרים את השבת ומקיימים את הלכות השבת כחלק בלתי נפרד מחייהם, אבל אין להם ההזדמנות – בשגרת קיום מצוות השבת – לראות ולחוות את המצווה החשובה הזו בהיבט אישי. הייחודיות של משימה זו היא בכך שהיא מאפשרת לתלמידים להתחבר אל מצוות השבת בהיבט האישי והמשפחתי המיוחד לכל אחד. התלמידים יביאו במשימה זו לכיתה את "השבת" שלהם ויתחברו לקיום הלכות שבת ממקום אישי חווייתי, נוסף על ההיבט ההלכתי.

חזרה על החומר שנלמד: לפני שמתחילים במשימה כדאי לשוב ולדון בכיתה על הלכות השבת ולוודא כי התלמידים מתמצאים בקיצור שולחן ערוך ויכולים לזהות את הלכות השבת שבו. יש לוודא כי התלמידים מבחינים בין מצווה (דין) ובין מנהג.

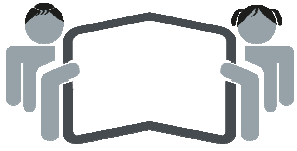
המשימה כוללת שלב של הבעה בעל-פה לפני הכתה. מיומנות זו נדרשת מתלמידים בכיתה ד' לפי תכנית הלימודים בחינוך לשוני (הישג נדרש 1: האזנה ודיבור למטרות שונות). אפשר להיעזר במורה ללשון בהכנת התלמידים לחלק זה של המשימה.

הצגת המשימה 'אוצרות השבת' לתלמידים: מומלץ לקרוא את המשימה עם התלמידים ולהסביר להם שביצוע המשימה הוא כלי הערכה – הערכת המורה, הערכה עצמית (והערכת עמיתים), לפי שיקול דעתו של המורה). כמו כן מומלץ להסביר לתלמידים שהם יידרשו להשלים את המשימה בשלבים, והמורה ינחה אותם בכל אחד משלבי המשימה.

שלב מקדים – הפצים לשבת

כמה ימים לפני מועד ביצוע המשימה יש לבקש מהתלמידים להביא מהבית חפצים או תמונות של חפצים הקשורים **להלכות הרלוונטיות שנלמדו בכיתה**, כלומר חפצים שבעזרתם מקיימים את הלכות השבת. כדי לסייע לתלמידים לבחור את החפצים המתאימים למשימה, יש לערוך עמם דיון מקדים שבו יעלו רעיונות לחפצים שונים היכולים להתאים למשימה, ולשוחח בכיתה על כל חפץ אם הוא מתאים לדרישת המשימה או שאינו מתאים לה. הקריטריון של התאמת החפץ למשימה הוא הצורך בחפץ לקיום אחת מהלכות השבת.

- כדי שנקבל מגוון תוצרים המבטאים כמה שיותר הלכות, חשוב שהמורה יגדיר מראש נושא מסוים או הלכה מסוימת לכל תלמיד, והתלמיד יתבקש להביא חפץ אחד הקשור אליהם.
- נוסף על כך, כל תלמיד יתבקש להביא עוד חפץ **לפי בחירתו**. החפץ יכול להיות קשור **לאחת מהלכות השבת** או **למנהגים ומסורות במשפחה הקשורים לשבת**.
- התלמידים ידווחו למורה על החפצים שבחרו, ואם חפץ מסוים אינו מתאים למשימה, המורה ישוחח עם התלמיד וינחה אותו בבחירה של חפץ אחר.
- לאחר שהתלמידים יבחרו את החפצים ויקבלו את אישור המורה לבחירה, הם יבקשו מידע מההורים על החפצים שבחרו, לפי המפורט בהנחיות לדף המידע בעמוד 3 במשימה לתלמיד.

שלב 1 – הכנת דף מידע

יעדי שלב 1

1. **התמצאות במבנה טקסט הלכתי** – התמצאות בספר ההלכה קיצור שולחן ערוך מקור חיים של הרב חיים דוד הלוי או של הרב שלמה גאנצפריד;
2. **ערכים ורלוונטיות** – קישור מושגים והלכות שבת לקיום השבת על ידי התלמיד ומשפחתו (חפצים מתאימים);
3. **מיומנות כללית** – **הבעה בכתב** – ארגון המידע והצגתו בכתב בדף המידע.

התנאים לביצוע שלב 1

עבודה אישית בכיתה

החומרים לשלב 1

1. הלכות שבת כפי שהן מופיעות בקצשו"ע;
2. תבנית דף מידע.

הנחיות להעברת שלב 1

התלמידים יתבקשו לכתוב דף מידע על כל אחד משני החפצים שהביאו. בדף זה יסבירו התלמידים את הקשר בין הלכת השבת שקיבלו מהמורה לבין החפץ שהביאו, יציינו את מראה המקום המתאים בקצשו"ע, יפרטו את השימוש בכל חפץ בשבת, יתארו אותו (למשל האם יש לו מראה ייחודי, מאיזה חומר הוא עשוי, מתי יוצר או מתי נקנה, מי הכין אותו, מי קנה או מי נתן אותו ולמי), ויסבירו את המשמעות של החפץ בעבורם ובעבור משפחתם.

הנה כמה דוגמאות: תלמידה יכולה להביא לכיתה את שמלת השבת המיוחדת שלה ולצטט מספר קצשו"ע את ההלכה האומרת שיש לכבד את השבת בבגדים נאים. אפשר להביא מאכל מסוים (או צילום שלו) שקונים או שמכינים במשפחה במיוחד לשבת, ולצטט את ההלכה האומרת שיש לכבד את השבת במאכלים ערבים. אפשר גם להביא הקלטה של שירי שבת שנוהגים לשיר בביתו של התלמיד.

הערה:

יש להנחות את התלמידים כיצד ליצור כרטיס שעומד על השולחן או שתלוי על הקיר, מעוצב ומקושט. אפשר להיעזר בתבנית בעמוד 7 במשימה לתלמיד.

התוצר של שלב 1

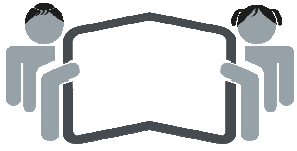
דפי מידע על שני חפצים שהובאו לכיתה, הקשורים לשבת.

הערכת שלב 1

יש לאסוף מכל תלמיד את דפי המידע שמילא על שני החפצים שלו, לבדוק ולהעריך את דפי המידע לפי המחווך, לתת לכל תלמיד משוב על דפי המידע שלו ולהחזיר לו אותם כדי שיוכל לתקן לפי הצורך. כך המידע שיופיע על דפי המידע יהיה מדויק והתלמיד יוכל להשתמש בו בשלבים הבאים של המשימה.

שלב 2 – תערוכת שבת

יעד שלב 2

מיומנות כללית – הבעה בעל-פה – הצגת המידע מדף המידע בעל-פה בזמן ההדרכה בתערוכה

התנאים לביצוע שלב 2

עבודה בזוגות בכיתה

החומרים לשלב 2

1. דפי מידע על החפצים, מתוקנים לפי משוב המורה;
2. החפצים שהובאו על ידי התלמידים.

הנחיות להעברת שלב 2

1. התלמידים יתחלקו לזוגות ויתרגלו זה מול זה את ההצגה של אחד החפצים שהביאו, לקראת הצגת החפצים לפני הכיתה בסיור בתערוכה. יש להסביר לתלמידים את חשיבות התרגול בחיזוק הביטחון העצמי ובמתן הזדמנות לקבל משוב מחבר על תוכן הדברים ועל אופן הצגתם. מומלץ לבקש משני מתנדבים לערוך תרגול כזה לפני כל הכיתה כדי להמחיש את חשיבותו.
2. התלמידים יסדרו את החפצים בכיתה כמו בתערוכה, ולצד כל חפץ יניחו או יתלו את דף המידע המתאים לחפץ. אם הובאו כמה חפצים מאותו סוג אפשר להציגם יחד. מומלץ לסדר ולקשט את הכיתה בצורה מיוחדת.
3. בסיום הכנת התערוכה יציג כל תלמיד לפני הכיתה חפץ אחד שהביא לפי דף המידע שכתב. יש לעודד את התלמידים לשאול את חבריהם שאלות על החפצים שהם מציגים ולאפשר לתלמיד המציג את החפץ שלו לענות על שאלות חבריו. יש להסביר לתלמידים שהם יכולים להיעזר בדף המידע שהכינו ובתרגול שערכו עם חבריהם.
4. המורה יערוך תצפית על הצגות התלמידים בעל-פה ויתעד אותן כדי להעריך כל תלמיד לפי המחווון.

הערה:

תלמידים שירצו להציג את החפץ שלהם לפני המורה בלבד, יוכלו לעשות זאת.

התוצר של שלב 2

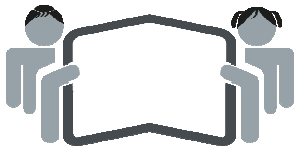
הצגה בעל-פה של מה שנכתב בדף המידע – הדרכה בתערוכה.

הערכת שלב 2

ההערכה תתבצע לפי המחווון לאחר סיום המשימה, על סמך התצפית והתייעוד שערך המורה.

שלב 3 – מיון החפצים

יעד שלב 3

הבנה ופרשנות – הבחנה בין מצוות השבת ובין מנהגי השבת

התנאים לביצוע שלב 3

עבודה עצמאית או עבודה בזוגות בכיתה (לשיקול דעתו של המורה)

החומרים לשלב 3

1. דף למיון חפצים למצוות או מנהגים;
2. החפצים בתערוכה.

הנחיות להעברת שלב 3

1. התלמידים ימיינו את כל החפצים בתערוכה לשתי קבוצות (עמוד 5 במשימה לתלמיד): קבוצה של חפצים הקשורים למצוות שחייבים לקיים בשבת וקבוצה של חפצים הקשורים למנהגים ולמסורות משפחתיות בשבת. יש להסביר לתלמידים שאם יש בתערוכה כמה חפצים מאותו סוג (לדוגמה, פמוטים), מספיק לכתוב אותם פעם אחת.
2. מומלץ לערוך דיון בכיתה בעקבות מיון החפצים שיעזור לסכם את המשימה. בדיון ישוחחו על ההבדל בין מצוות ובין מנהגים ויבדקו אם חפץ מסוים יכול להיות קשור גם למצווה וגם למנהג. בזמן הדיון יוכלו התלמידים לגלות שימושים נוספים ומעניינים של חפצים במשפחות, בקהילות ובעדות השונות. אפשר להפנות את תשומת לב התלמידים להיבטים שונים בתערוכה, למשל: 'יש פמוטים בצורות שונות מתקופות שונות או מעדות שונות – אבל כולם קשורים ונובעים מאותה הלכה... והשימוש בהם אחד...' התלמידים יוכלו לספר על חוויה אישית שלהם הקשורה לחפצים או למנהגים שונים הקיימים בבתי, שלא עלו בהצגה האישית של כל תלמיד.
3. המורה יאסוף את דפי המיון להערכה.

התוצר של שלב 3

מיון החפצים לפי קטגוריות של מצוות ומנהגים.

הערכת שלב 3

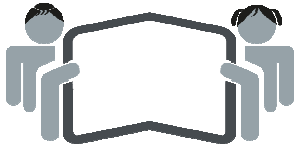
ההערכה תבצע לפי המחווון לאחר סיום המשימה.

סיכום הערכת המשימה אוצרות השבת

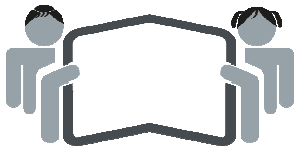
1. הערכת דפי המידע לחפצים והחזרתם לתלמיד (שלב 1);
2. הערכת ההבעה בעל-פה של התלמידים לפי ההצגה של החפצים בפני הכיתה. המורה יעזור לשם כך בתיעוד שביצע בזמן שהתלמידים הציגו את החפצים שלהם (אופציונלי, בסיום המשימה);
3. הערכה של מיון החפצים לאלה הקשורים למצוות או לאלה הקשורים למנהגים (בסיום המשימה).

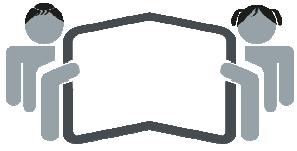

הצעות להרחבת המשימה

- אפשר לסדר את החפצים בתערוכה לפי קבוצות : בצד אחד להניח את החפצים הקשורים למצוות, בצד אחר – את החפצים הקשורים למנהגים, ובמרכז – את החפצים השייכים לשתי הקבוצות. במקרה זה יש לקיים את השלב של משימת המיון לפני שמסדרים את החפצים בתערוכה.
- אפשר לארגן את האירוע כמו סיור מודרך בתערוכה. התלמידים בכיתה יוכלו לשאול את המדריך שאלות על החפצים שהביאו והוא יענה להם.
- אפשר להרחיב את דף המידע ולציין בו, למשל, את ההיסטוריה או את ההתפתחות של המוצג ביהדות.
- אפשר לשוחח עם התלמידים על תערוכות : מהו מוזאון, מהי תערוכה וכדומה. מומלץ לפנות לאתרים באינטרנט המציגים חומרים המתאימים לתלמידים : תערוכות הקשורות ליהדות במוזאון ישראל, מוצגים בבית התפוצות ועוד. הנה דוגמה לכתובת של אתר בנושא הזה :
<http://www.imj.org.il/Imagine/galleries/viewGalleryH.asp?case=25>
- אפשר לערוך סיור להורים או לתלמידים צעירים בתערוכה בהדרכה של התלמידים.
- אפשר ליצור הדרכה קולית לתערוכה, קטלוג לתערוכה ולהכין מוזיקה מתאימה שתלווה את התערוכה.

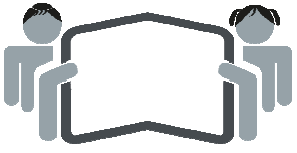

בתחילת הדרך 2-1	קרוב להשגת היעד 4-3	השגת היעד 6-5	רמת ביצוע מטלה	קריטריון
התלמיד בחר חפץ שאינו קשור להלכת השבת שקיבל מהמורה.	התלמיד בחר חפץ הקשור בצורה רופפת להלכת השבת שקיבל מהמורה. לדוגמה שלט של טלוויזיה, אשר אינו ייחודי לשבת.	התלמיד בחר חפץ הקשור באופן ברור להלכת השבת שקיבל מהמורה.	בחירת חפץ הקשור להלכת השבת שהתלמיד קיבל מהמורה (שלב 1)	ערכים ורלוונטיות: קישור מושגים והלכות שבת לקיום השבת
התלמיד הציג מידע דל או שגוי על החפץ.	התלמיד הציג מידע חלקי על החפץ. או: התלמיד הציג מידע מלא על החפץ, אבל המידע לא היה מדויק.	התלמיד ציטט או הסביר את ההלכה ואת הסעיף בקצשו"ע הקשורים לחפץ, את השימוש בו בשבת, ותיאר את החפץ ואת הקשר המיוחד שלו ושל משפחתו אליו.	פירוט המידע המקשר בין הלכות השבת ובין החפץ (שלב 1)	על ידי התלמיד ומשפחתו
התלמיד בחר חפץ שאינו קשור להלכה או למנהג שמקיימים בשבת.	התלמיד בחר חפץ הקשור בצורה עקיפה להלכה או למנהג שמקיימים בשבת.	התלמיד בחר חפץ הקשור להלכה או למנהג שמקיימים בשבת.	בחירת חפץ הקשור להלכה או למנהג שמקיימים בשבת, לפי בחירת התלמיד (שלב 1)	
התלמיד הציג מידע דל או שגוי על החפץ.	התלמיד הציג מידע חלקי על החפץ. או: התלמיד הציג מידע מלא על החפץ, אבל המידע לא היה מדויק.	התלמיד ציטט או הסביר את הסעיף ואת ההלכה בקצשו"ע הקשורים לחפץ (אם קיימת הלכה רלוונטית), ואת השימוש בו בשבת. הוא גם תיאר את החפץ ואת הקשר המיוחד שלו ושל משפחתו אליו.	פירוט המידע המקשר בין הלכות השבת או מנהגיה ובין החפץ (שלב 1)	

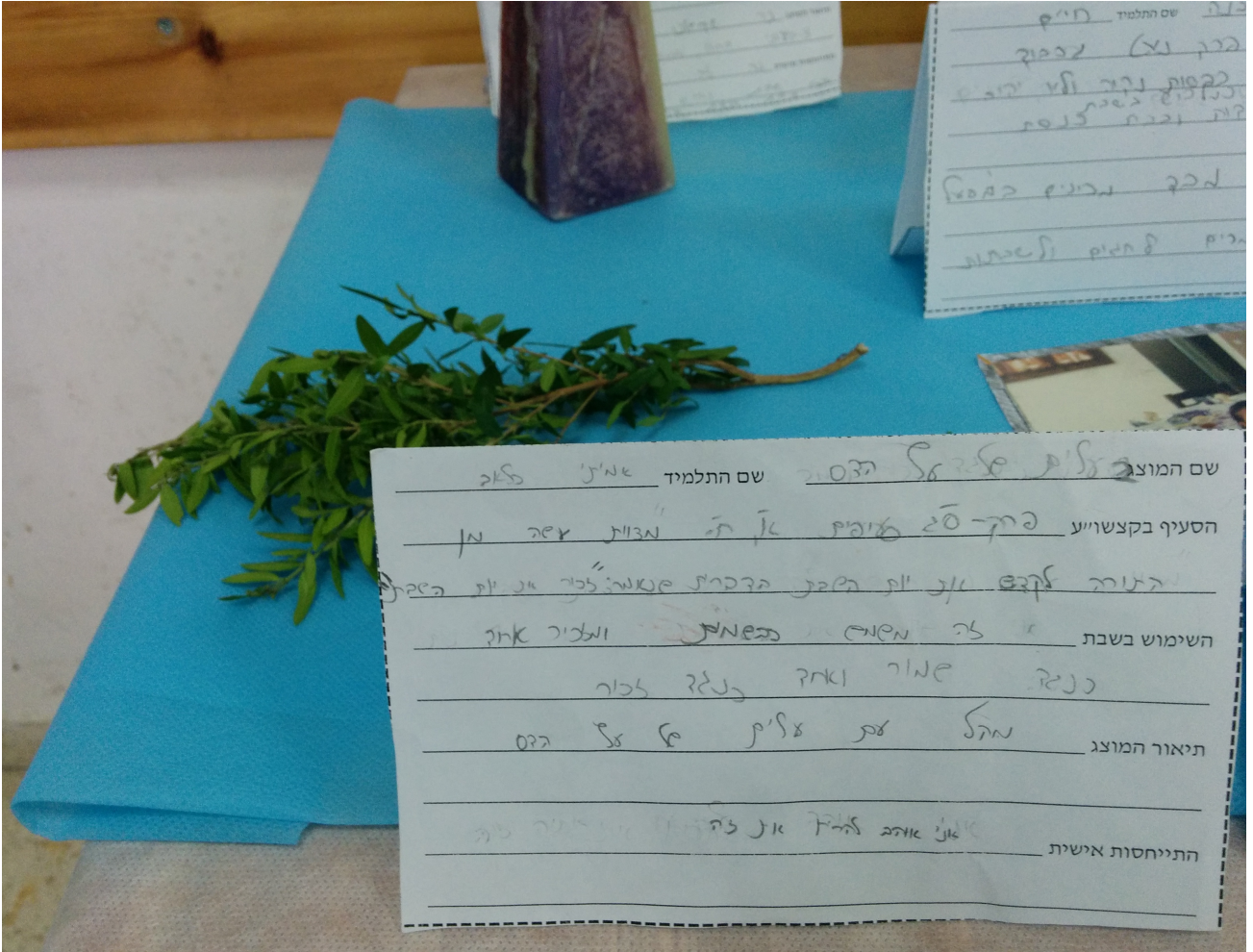

מחווין (המשך)

קריטריון	רמת ביצוע מטלה	השגת היעד 6-5	קרוב להשגת היעד 4-3	בתחילת הדרך 2-1
התמצאות במבנה טקסט הלכתי: התמצאות בספר ההלכה קיצור שולחן ערוך	איתור מקור ההלכה הקשורה לחפץ שנבחר לפי הלכת השבת שהתלמיד קיבל מהמורה (שלב 1)	התלמיד איתר את המקור המדויק להלכה הרלוונטית לחפץ.	התלמיד לא דייק בכתבת המקור להלכה.	התלמיד שגה בכתבת המקור להלכה או שלא ציין מקור כלל.
הבנה ופרשנות: הבחנה בין מצוות שבת ובין מנהגי שבת	מיון החפצים השונים בתערוכה לפי מצווה או מנהג (שלב 3)	התלמיד מיון בצורה מדויקת את רוב החפצים בתערוכה.	התלמיד מיון בצורה מדויקת חלק מהחפצים בתערוכה.	התלמיד שגה במיון של רוב החפצים או שלא מיון אותם כלל.
מיומנות כללית – הבעה בכתב והבעה בעל-פה: ארגון המידע והצגתו בכתב ובעל-פה (אופציונלי)	הצגה בכתב של המידע על החפצים בדפי המידע (שלב 1)	המידע בכתב על החפץ נוסח בבחירות. המידע הוצג בצורה מאורגנת ומוקפדת.	המידע בכתב על החפץ נוסח באופן שאינו ברור. המידע הוצג בצורה מאורגנת.	המידע בכתב על החפץ לא היה מובן. המידע הוצג בצורה מרושלת.
מיומנות כללית: ניהול שיח (אופציונלי)	הצגה בעל-פה של המידע על החפצים לפני הכיתה, בסיוור בתערוכה (שלב 2)	התלמיד הציג את החפץ שלו בתערוכה בצורה ברורה ורהוטה, ומדבריו אפשר היה להסיק שהוא הבין את ההלכות.	התלמיד הציג את החפץ שלו בתערוכה בצורה שלא הייתה ברורה דיה.	התלמיד לא הצליח להציג את החפץ שלו בתערוכה.
מיומנות כללית: ניהול שיח (אופציונלי)	התייחסות התלמידים להצגת החפצים בעל-פה על ידי חבריהם בשלב החזרה ובשלב ההצגה בפני הכיתה (שלב 2)	התלמיד התעניין/ גילה מעורבות בדברי חבריו במידה רבה ושאל שאלות רלוונטיות.	התלמיד התקשה לענות על שאלות חבריו.	התלמיד לא ידע לענות על שאלות חבריו.
מיומנות כללית: ניהול שיח (אופציונלי)	התייחסות התלמידים להצגת החפצים בעל-פה על ידי חבריהם בשלב החזרה ובשלב ההצגה בפני הכיתה (שלב 2)	התלמיד התעניין/ גילה מעורבות בדברי חבריו במידה רבה ושאל שאלות רלוונטיות.	התלמיד התקשה לענות על שאלות חבריו.	התלמיד לא התעניין ולא גילה מעורבות בדברי חבריו.
מיומנות כללית: ניהול שיח (אופציונלי)	התייחסות התלמידים להצגת החפצים בעל-פה על ידי חבריהם בשלב החזרה ובשלב ההצגה בפני הכיתה (שלב 2)	התלמיד הקשיב לדברי חבריו, נתן משוב מקדם ומכבד והציע הצעות לשיפור.	התלמיד הקשיב לדברי חבריו, נתן משוב, אך לא הציע הצעות לשיפור.	התלמיד לא הקשיב לדברי חבריו ולא נתן להם משוב.

תוצרי תלמידים לדוגמה

מדריך למורה - אוצרות השבת - כיתה ד